

פארודיה על שקספיר

„אותלו“ כבר הוצג ב„הבימה“ לפני קהל רב. המבקרים כבר אמרו את דבריהם גם על המשחק, גם על הבמאי וגם על הצייר והמוסיקאי. לדבר אחד לא שמו לב. גם לולא היתה „הבימה“ מפעל צבורי, הרי במה צריכה (חיי-בת!) לחוש באחריות צבורית רבה. כדאי לנו לראות מה מביאה לקהלנו הצגת מחזה זה.

דודמונה, נערה ונציאת מסוגרת, התאהבה במפקד הצבא הונצאי, בגלל סיפוריו על הרפתקאותיו, ברחה מבית אביה, ונישאה לו בסתר. הוא מבוגר ממנה בשלושים שנה לפחות, והוא נוכרי (מארוקאי). אביה מטיל עליה נידוי, ומת מצער.

מפקד הצבא, אותלו, צריך לצאת לקפריסין, כדי ליטול את הפיקוד על האי במלחמה נגד התורכים. לסגנו הוא ממנה את קאסיו, ובזאת הוא מעורר את חמת יאגו, צעיר בן עשרים ושי-מונה, הסבור כי משרת הסגן מגיעה לו. נוסף לזה חושד יאגו באותלו כי קיים יחסים עם אשתו, אמיליה.

יאגו מושך אתו לקפריסין ציזה טמבל בשם רודריגו, המאוהב בדודמונה, ומפתה אותו לעורר את קאסיו למהלך מות. אותלו רואה במהלומות אלה פת משמעת חמורה, מפטר את קאסיו, וממנה את יאגו במקומו. אבל בזאת לא תמה פרשת תכניו של יאגו. הוא יועץ לקאסיו לבקש מדודמונה כי תעז רב לטובתו, ומצד שני מעורר יאגו את קנאת אותלו ברמזים על יחסים בין קאסיו ובין דודמונה (שככלל לא יכלו להתקיים בגלל חוסר הזמן לכך).

עד כי חונק אותלו את דודמונה. זאת פרשת אותלו. עלילה אוילית למדי, ופסגת חוסר המוסר. האיש הנ-בון היחיד בכל המחזה הוא נבזה. כל השאר פתאים המאמינים לכל דבר. הרי צח המתועב מוצדק בהחלט לוא היה יסוד לחשדיו של אותלו, וקנאת הגבר, אותה מפלצת ירוקת העין, נעשית מוטיב בחיי בני אדם.

אלא שאת הפרשה הזאת מלביש שיקספיר בשירה אדירה. שיקספיר היה, כנראה, מחוסר כל עקרונות מוסריים או חברתיים. כל גישתו היא אסתטית.

אה לנו את ההפך. יופי? אדרבא. אבל אין יופי תלוש. יש במה ויש קהל, ויש ערכים, ויש אחריות מצד הבמה לגבי הקהל.

תאמרו: זה לא ישפיע. אין זה נכון. אבל גם לוא היה נכון, שאלו את עצמכם: אם לא להשפיע, לשם מה להציג?

לא כדי לשפר את מידותינו. בודאי לא כדי ללמדנו חוכמת חיים. אלא כדי להסב לנו הנאה אסתטית בלבד. ומה עשתה „הבימה“?

הקהל צחק. הגדולה בטראגדיות של שיקספיר הוצגה על הבמה, והקהל באי-לם צחק. שיקספיר, לפי טעם דורה,



יוסף גודנר ורעייה גודרין
הילד משחלה משחק בורמים.

מגזים, גם במלים וגם בסיטואציות. ועל זה באה „הבימה“ והגויזמה, כדרכה, עוד יותר. עד כי קיבלנו פארודיה אחת גדולה.

האמנם צריך יאגו להיות מיקיון? האם צריך אותלו לגעות כמו פר? הרי יש אפשרות למתות את הקהל יתר על המידה, עד שיצחק. מענין כי שני שחקנים שמרו על מדה נבונה של התנהגות אנושית, — ישראל בקר (קאסיו) ושמואל רודנסקי (מונטאנו). האם מקרה היא כי שניהם אינם לא מ„הבימה“ הוקנה ולא מ„הבי-

מה“ הצעירה, אלא נספחים מן החוק? מסבה ברורה שיבחו כמה מבקרים את התרגום. אם זה אלתרמן הרי שהי תרגום הוא „שוטף“ ו„עסיסי“. אבל התרגום הוא לא נכון. ראשית, או תלו איננו כושי, ואין בכל המחזה בעית גזעים. יאגו שבודאי איננו בודק באמצעים להשמיצו, אומר רק כי נכ-רי הוא, ואין בו נימוסי ונצייה, וגם זקן, אבל איננו אומר כי כושי הוא. שנית, אותלו איננו חונק את דודמונה בגרונה. לא chokes her אלא stifles her. הבדל חשוב, גם בקשר למה שבא אחרי זה וגם בקשר ליחס של אותלו לגופה של דודמונה. ושלי-שית. הקורפוס דליקטי, שצריך לבחם את חשדיו של אותלו, הוא עצם נשי ואינטימי, כמו למשל הפודריה של יוני-נו, וזה איננו מטפחת אלא ממחטה. ממחטה קטנה, שאין בה כדי להקיף את גולגולתו של אותלו, ואשר אשה נושאת בידיה יותר כעדי מאשר ככלי. אבל לבד משגיאות פשוטות אלה גם שירתו האדירה של שיקספיר נעלמה בתרגום. זה יכול להיות בגלל מבטאם של השחקנים.

ליילהלו מחפש את קהלו

ביום 19.4 הוצגה לראשונה התוכנית מספר 17 של התיאטרון לילהלו (התוכנית השלישית בשנה זאת) ושמה „אופנבך בתליאביב“ — סיפורי עולה חדש.

הטכסטים הם של נתן אלתרמן, בייטוש דוידוב ושמואל פישר. הבמאי — אם אין אנו טועים, בפעם הראשונה — ביטוש דוידוב.

הלנה היפה ובעלה, המלך מנלאוס. שהספיקו כבר להודקן קצת, יושבים במרומי האולימפוס. ז'ק אופנבך בא אל המלך ומבקש את עזרתו כדי לעלות לישראל. אופנבך, מגיע ארצה כעולה חדש, ומתבונן. הוא רואה את מוכר הנפט ברחוב, את הפארלאמנט של שד-רות רוטשילד, את אישה-שלג, ואת התיאטרון לילהלו המציג לו את הזר-מים בחינוך. לסוף הוא מוזמן לנצח על התזמורת, ובמחול קיבוצי (הסוליס-טית — מיה פיק) מסתיימת התוכנית. אם כי כמעט ברור לכל שצורתו של „ליילהלו“ כבר נקבעה מזמן, עם פד-מוניו של נתן אלתרמן והמוסיקה של וילנסקי, בכל זאת ניכר כי תיאטרון זה הוא המוכן ביותר לשינויים, גם (המשך בעמוד 18)



אופנבך בתליאביב: מיה פיק כקנקן
מזימה גלויה. הצילומים: זינגר



אותלו: רחל דומוביץ כביאנקא
מזימה נסתרת.